

Hallinto- ja kehittämisosasto

Poliisiosaston lausunto Ahvenanmaa-työryhmän mietinnöstä ja ehdotuksesta laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Hallinto- ja kehittämisosasto on pyytänyt vätilausuntoa oikeusministeriön asettaman Ahvenanmaa-työryhmän mietinnöstä ja ehdotuksesta laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta.

Poliisiosasto lausuu mietinnöstä seuraavaa:

Yleistä

Ahvenanmaa-työryhmä ehdottaa muutoksia itsehallintolakiin perustuslakivaliokunnan lausuntojen pohjalta. Ihmisten ja kotieläinten tarttuvien tautien sekä myrkkujen torjuntaa koskevaa hallintovaltaa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan asianomaisten viranomaisten välistä tosiasiallista tehtävänjakoa. Esityksessä ehdotetaan hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen koskeva, terveydenhuoltoon ja sosiaaliin liittyvä lainsäädäntövalta siirrettäväksi valtakunnalta maakunnalle. Ehdotuksena on myös kehittää nykyistä säännöstä maakunnan kuulemisesta lakiehdotuksista, jotka ovat sille erityisen tärkeitä, lisäämällä lainvalmistelussa tapahtuvaa neuvonpitoa.

Ihmisten ja eläinten tarttuvia tauteja koskeva ehdotus

Itsehallintolain muuttamisen tarve on tullut esiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen sekä Ahvenanmaan itsehallintolain uudistuksen yhteydessä. Ahvenanmaa-työryhmän mietinnön liitteenä olevan hallituksen esityksen mukaan tarkoitus muuttaa hallinnollista toimivaltaa koskien ihmisten ja kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaa ja myrkyjä niin, että se vastaisi Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan asianomaisten viranomaisten välistä todellista tehtävänjakoa. Itsehallintolain 30 §:n 9 kohtaa muutettaisiin siten, että taudintorjunnan suunnitteluun, ohjaukseen tai valvontaan taikka tautien torjuntaan liittyvistä tehtävistä, jotka ihmisten ja kotieläinten tarttuvia tauteja koskevan lainsäädännön mukaan kuuluvat valtakunnan viranomaiselle tai paikallishallinnolle, huolehtii Ahvenanmaalla sopi-musasetuksen mukaisessa laajuudessa maakunnan hallitus tai muu maakuntalaissa määrätty viranomais ja 30 §:n 24 kohtaa muutettaisiin siten, että terveydenhuollon tehtävistä, jotka Ahvenanmaalla sovellettavan valtakunnan lainsäädännön mukaan kuuluvat valtakunnassa valtakunnan viranomaisille tai paikallishallinnolle, huolehtisi maakuntalaissa määrätty viranomais sen mukaan kuin sopimusasetuksella säädetään.

Perustuen Covid-pandemian kokemuksiin, on tärkeää, että sääntely on selkeää ja säännökset ovat sekä toimivaltaisille viranomaisille että rajoitusten kohteena oleville selviä. Poliisiosastolla ei ole huomautettavaa ehdotuksen mukaisesta toimivallan jaon muutoksesta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

Ehdotus hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen koskevan toimivallan jaon muuttamiseksi

Hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen kuuluu voimassa olevan itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Kohdan mukainen hallinnollinen puuttuminen koskee yksityisten perusteluiden mukaan puuttumista kaikilla oikeudenaloilla (HE 73/1990 vp. s. 78).

Nykyinen toimivallan jako koskien hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen mietinnön liitteenä olevan hallituksen esityksen yleisperusteluiden mukaan sisältää useita haasteita. Tällä hetkellä Ahvenanmaan terveydenhuollossa ei ole nimenomaista oikeudellista perustaa puuttua hallinnollisesti henkilökohtaiseen vapauteen. Edelleen todetaan se, että hallinnollinen puuttuminen liittyy läheisesti maakunnan lainsäädäntövaltaa terveydenhuollossa. Jotta nämä toimivaltuudet voitaisiin integroida maakunnan lainsäädäntöön, edellytetään lainsäädäntövallan osittaista siirtämistä maakunnalle koskien hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen.

Esityksessä ehdotetaan, että maakunnan lainsäädäntövaltaa laajennettaisiin kattamaan myös hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen, joka tällä hetkellä 27 §:n 24 kohdan mukaan kuuluu siis kokonaisuudessaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Viimeksi mainittu kohta koskisi ennen kaikkea pakkokeinoja maakunnan lainsäädäntövaltaan 18 §:n 12 ja 13 kohdan mukaan kuuluvassa terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa. Henkilökohtaisen vapauden rajoitukset toimivat tässä yhteydessä hallinnollisina turvaamistoimenpiteinä, jotka suojaavat kansalaisia tai henkilön omaa etua, kun hän ei itse kykene sitä tekemään. Säännöksiä hoitoon liittyvistä henkilökohtaisen vapauden rajoituksista on mielenterveyslaissa (1116/1990), päihdehuoltolaissa (41/1986) ja laissa kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977). Lastensuojelulaki (417/2007) koskee sellaista lastensuojelua, joka kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan sosiaalihuollossa (HE 73/1990 vp s. 68). Laissa säädetään kiireellisestä sijoituksesta, huostaanotosta ja sijaishuollosta sekä sijaishuollon rajoituksista.

Esitys tarkoittaa sitä, että maakunnan lainsäädäntövaltaa laajennettaisiin kattamaan oikeus hyväksyä lakeja tällaisista henkilökohtaisen vapauden rajoituksista terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa Ahvenanmaalla. On huomattava, että lainkäyttöä koskeva lainsäädäntövalta kuuluisi kuitenkin edelleen itsehallintolain 27 §:n 23 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ehdotetulla hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen koskeva lainsäädäntövallan siirtämisellä ei ole rikosoikeudellisen rangaistuksen piirteitä. Itsehallintolain 18 §:n 25 kohdan mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat asiat, jotka koskevat teon rangaistavaksi säätämistä ja rangaistuksen määräämistä, kun kysymys on maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Joillain hallinnollisilla sanktioilla on rikosoikeudellisen rangaistuksen piirteitä ja niiden on katsottu kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan 25 kohdan mukaisesti. Hallituksen esitysluonnoksen perusteluiden mukaan lainsäädäntövalta koskien hallinnollisia seuraamusmaksuja maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvilla oikeudenaloilla noudattaa itsehallintolain 18 §:n 25 kohdan säännöksen perusajatusta. Samankaltaisin perustein öljypäästömaksujen ja hallinnollisten sanktiomaksujen on tietosuojaalainsäädännössä katsottu kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ehdotus ei vaikuta toimivallan jakoon tältä osin.

Valtakunnan lainsäädäntövallan koskien esitutkintaa itsehallintolain 27 §:n 23 kohdan mukaan on katsottu kattavan pakkokeinojen käytön pakkokeinolain mukaisesti. Pakkokeinolaissa on tarkempia säännöksiä erilaisista rikosprosessuaalisista pakkokeinoista. Pakkokeinolaissa on säännökset oikeudesta vapaudenriistoon johtaviin pakkokeinoihin rikosprosessin yhteydessä kuten nouto, kiinniotaminen, pidättäminen, vangitseminen ja matkustuskielto. Ehdotus ei vaikuta toimivallan jakoon tältä osin.

Valtakunnan lainsäädäntövaltaa kuuluisi edelleen hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen sellaisilla oikeudenaloilla, jotka kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Poliisiosastolla ei ole huomautettavaa ehdotetusta toimivallan jaon muuttamisesta.

Poliisiosasto kiinnittää kuitenkin huomiota mietinnön liitteenä olevan hallituksen esityksen taloudellisten vaikutusten puuttumiseen. Luonnoksen mukaan lakiesityksen taloudellisten vaikutusten periaatteellisista lähtökohdista puuttuu yhteisymmärrys. Näin ollen toimivallan jaon muuttamisen taloudellisia vaikutuksia ei ole mietinnössä edellä kerrotulla perusteella arvioitu.

Kuulemiset ja neuvottelut lainsäädännön valmistelussa

Itsehallintolakiin ehdotetaan uutta 28 a §, joka korvaisi nykyisen säännöksen, joka sisältyy itsehallintolain 28 §:n 2 momenttiin. Ehdotettavan uuden pykälän mukaan, kun Ahvenanmaan maakunnalle

erityisen tärkeää lainsäädäntöä valmistellaan valtioneuvostossa tai valtakunnalle erityisen tärkeää lainsäädäntöä valmistellaan Ahvenanmaan maakunnan hallituksessa, asianomaisen ministeriön ja maakunnan hallituksen olisi ilmoitettava asiasta toisilleen ja tarvittaessa neuvoteltava keskenään. Eduskunnalle annettavista lakiehdotuksista, jotka ovat erityisen tärkeitä maakunnalle, olisi pyydetävä lausunto maakunnan hallitukselta ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. Maakunnan hallitusta olisi kuultava myös maakuntaa koskevasta tai maakunnalle erityisen tärkeistä asetusehdotuksista. Maakunnan hallitus voisi pyytää ministeriöiltä lausuntoa maakuntalakiehdotuksista.

Nykytilaan verrattuna säännöstä ehdotetaan laajennettavaksi niin, että se koskisi tarvittaessa myös sellaista tiedonvaihtoa ja neuvottelemista ministeriöiden ja maakunnan hallituksen välillä, joka edeltää lakiehdotuksista kuulemista, kun on kyseessä maakunnalle erityisen tärkeä lainsäädäntö. Ehdotus kattaa myös sellaisten asetusehdotusten valmistelun, joiden on tarkoitus olla voimassa vain maakunnassa tai jotka ovat erityisen tärkeitä sille. Pykälän tarkoituksena on yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan selkiyttää nykytilaa koskien sellaista riittävää vuoropuhelua ja maakunnan hallituksen kuulemista, joka liittyy hyvään lainvalmisteluun ja jota tarvitaan erityisesti Ahvenanmaan itsehallintolain aseman johdosta. Nykyinen säännös koskee vain maakunnan kuulemista ehdotuksista valtakunnan laeiksi, jotka ovat erityisen tärkeitä Ahvenanmaan maakunnalle.

Sisäministeriön poliisiosasto pitää tärkeänä hyvää ja toimivaa dialogia valtakunnan ja Ahvenanmaan viranomaisten välillä eikä sillä ole huomautettavaa ehdotetusta uudesta lainsäädännön valmisteluun liittyvästä kuulemisesta koskevasta sääntelyn laajentamisesta.

Poliisiosastolla ei ole muuta lausuttavaa toimialansa osalta.

Poliisijohtaja

Stefan Gerkman

Lainsäädäntöneuvos

Tiina Ferm

Liitteet

Jakelu SM HKO Hallinto- ja kehittämisosasto

Tiedoksi

VN/3894/2024-SM-4

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: